

Prva številka // poljudni članek: **Veslonožci Slovenije** // varstvo ptic: **Kako kaže pticam v slovenski kulturni krajini** // narava: **Bober** // portret ptice: **Belorepec** // iz ornitoloških raziskav: **Superplenilstvo pri ptičih** // mi za ptice in naravo: **Največji dosežki partnerstva BirdLife v letu 2013** // Ustanovitev Dolenjske sekcije DOPPS

Svet ptic: 01,'14

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije // letnik 20, številka 01, marec 2014 // ISSN: 1580-3600

→ SVET PTIC:

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 20, številka 01, marec 2014//ISSN: 1580-3600 prej Novice DOPPS//ISSN: 1408-9629

spletna stran revije:

<http://www.ptice.si/projekti/svetptic>

izdajatelj:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), p. p. 2990, SI-1000 Ljubljana

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

naslov uredništva:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana, tel.: 01 426 58 75, fax: 01 425 11 81, e-pošta: dopps@dopps.si, spletna stran: www.ptice.si

glavna urednica:

petra.vrh@dopps.si

uredniški odbor: Luka Božič, Alenka Bradač, Katarina Denac, Tomaž Mihelič, Jakob Smole, dr. Tomi Trilar, Barbara Vidmar, doc. dr. Al Vrezec

lektoriranje: Henrik Ciglič

art direktor: Jasna Andrič

oblikovanje: Mina Žabnikar

prelom: Metka Ciuha, Camera d.o.o.

tisk: Schwarz print d.o.o.

naklada: 2500 izvodov

izhajanje: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revijo sofinancirata Grand hotel Union d.d. in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS).

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610. Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Prispevke lahko pošiljate na naslov uredništva ali na elektronski naslov: petra.vrh@dopps.si

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

Poslanstvo DOPPS: Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

predsednik: Rudolf Tekavčič

podpredsednica: dr. Tatjana Čelik

upravni odbor: Tilen Basle, Peter Krečič, Cvetka Marhold, Tomaž Mihelič, mag. Iztok Noč, Tanja Šumrada

nadzorni odbor: prof. dr. Franc Janžekovič, prof. dr. Peter Legiša, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar

direktor: doc. dr. Damijan Denac

IBAN: SI56 0201 8001 8257 011

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

Fotografija na naslovnici:

Ker si kormorani, kot je prtilikavi kormoran (*Microcarbo pygmaeus*) na sliki, med potapljanjem omočijo peruti, jih morajo pred vzletom razpreti in si jih posušiti.

foto: Iztok Škornik

pokrovitelj DOPPS

GRAND HOTEL UNION D.D.
Miklošičeva 1, Ljubljana, Slovenija

6

10

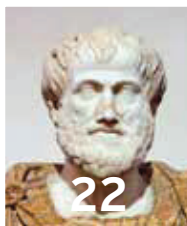
12

16

20

22

38

43

4

Ptice naših krajev

// Al Vrezec, Jurij Hanžel

6

Veslonožci Slovenije

// Al Vrezec

10

Pernati prebivalci Dominikanske republike

// Katja Logar in Aleš Verlič

12

Kako kaže pticam v slovenski kulturni krajini

// Jernej Figelj

16

Bober daje upanje, da so z njim mogoče sonaravne vode tudi v našem času

// Boris Kryštufek

18

Belorepec

// Dejan Bordjan

20

Superplenilstvo pri pticah

// Rok Rozman

22

Aristotel - začetnik razvoja ornitologije

// Jakob Smole

30

Pticam prijazen vrt

// Petra Vrh Vrezec

32

Čaplja in kolibri

// ameriški mit, prevod Petra Vrh Vrezec

34

Čopasta čaplja

// Alen Ploj

36

Pomladna opazovanja v naravi

// Matjaž Bedjanič, Iris Petrovič, Primož Presetnik, Dare Šere, Metka Škornik, Al Vrezec, Petra Vrh Vrezec

38

Ustanovitev Dolenjske sekcije DOPPS

// Rudolf Tekavčič

38

Izmenjava vtisov z Januarskega štetja vodnih ptic (IWC) 2014

// Ivan Esenko, Jani Vidmar, Miha Podlogar, Maja Ondračka, Tomi Trilar, Katarina Prosenec Trilar, Sava Osole, Ivica Kogovšek, Gregor Bernard

40

Največji dosežki partnerstva BirdLife v letu 2013

// Tilen Basle

42

Izlet v Sečoveljske soline

// Gregor Bernard

43

20 let poljudnega društvenega glasila

// Petra vrh Vrezec, Andreja Ramšak

44

V Kataloniji med pticami in riževimi polji

// Bojana Lipej, Borut Mozetič, Bia Rakar, Nataša Šalaja

45

Je lahko tudi tako spretno bitje, kot je kmečka lastovka, nerodno?

// Jani Vidmar

46

Novice

Najprej se bom vrnil k ravno končani zimi. Kar nekaj ljudi me je v zadnjih mesecih spraševalo, zakaj na krmilnicah ni ptic, saj so kupili veliko ptičje hrane, ki pa jim je ostajala. Letos je bila zima res mila in ptice so imele očitno dovolj hrane v naravi. Sam sem preteklo zimo na Viču vsak dan opazoval šmarnico, ki se je odločila prezimiti kar doma.

Mila zima pa je otoplila naše dolenske kolege, da so zbrali »korajžo« in ustanovili Dolenjsko sekcijo DOPPS. Vsi skupaj jim želimo uspešno delo in prepričan sem, da jim ob taki zagnanosti in pestrosti pokrajine ne bo zmanjkalo dela.

V začetku letošnjega leta so potekale volitve za novo sestavo Sveta Krajinskega parka Ljubljansko barje za dobo štirih let. V ta svet je bil izvoljen naš član Tomaž Jančar skupaj s še enim predstavnikom nevladnih organizacij. Do letos sta nevladne sedeže v Svetu parka zasedala dva predstavnika lovske organizacije, od letos naprej pa bomo svoja stališča lahko izražali tudi ornitologi. Poleg tega je DOPPS dobil še eno pomembno nalogo. Tomaž Jančar je bil izvoljen v Svet za trajnostni razvoj in varstvo okolja. To je posvetovalni organ ministra za kmetijstvo in okolje, ki so ga ustanovili na podlagi sprememb Zakona o varstvu okolja. Svet sestavljajo štiri predstavniki nevladnih organizacij, štiri gospodarstveniki in šest predstavnikov iz akademskih krogov. Torej pestra družina za pogovore, podajanje in zavzemanje stališč do aktualnih okoljskih tem.

foto: Lisa Tekavčič

» Upajmo, da se bodo v prihodnje stvari začele premikati v smer, pozitivno za naravo, saj nam marsikje okolje dobesedno propada pred očmi.

Zahteven projekt **LIFE+ LIVEDRAVA** lepo napreduje. Naravni rezervat Ormoške lagune je očiščen drevja in druge vegetacije in pripravljen na začetek renaturacijskih del. Za ta dela in za nov dotok vode je bilo zaključeno javno naročilo. Za odvoz vode smo dobili dovoljenje HEP (Hrvatske elektroprivrede). Trenutno je v izvedbi akcija čiščenja prodišč za malega deževnika, na gnezditvenem otoku za navadne čigre na Ptujskem jezeru pa so bile za raziskovalne namene postavljene kamere. Pripravljena je izvedba zapor prodišč za preprečitev ilegalnega izkopavanja in odvažanja proda, saj to zelo negativno vpliva na gnezdilke prodišč.

Za konec pa še nekaj o letošnji naravni katastrofi, ki nas je doletela v začetku februarja. Ogromne škode v gozdovih in poplave na Notranjskem bodo zagotovo prizadele tudi na teh območjih gnezdeče ptice. Gnezditve ptic je motena zaradi odstranjevanja drevja in seveda pomanjkanja mest za gnezdenje. Zanimivo bo letos prešteti kosce na Cerkniškem in Planinskem polju, če bo voda sploh odtekla do takrat, ko se vrnejo iz Afrike! Na teh občutljivih območjih torej pomislite tudi na ptice in jih, če le mogoče, ne vznemirjajte. Vse, ki ste bili prizadeti v tej ujmi ali boste šli pomagat sorodnikom ali znancem, pa svarim: pazite nase, lotite se varnega dela, ki ga obvladate. Prve žrtve so namreč že tu.

Za konec vas prijazno vabim na letošnje popise ptic in akcije. Udeležite se jih v čim večjem številu in pomagajte pticam in naravi.

Rudolf Tekavčič, predsednik DOPPS

12

15

čijo odnosi med ribiško dejavnostjo in morskimi pticami in po potrebi prilagodijo ribiške tehnike in orodje tako, da bo vpliv na ptice čim manjši. Svoje predloge bomo dopolnili s predlogi društva Morigenos, ki se zavzema predvsem za ohranjanje delfinov in morskih želv v slovenskem morju. Oboji pa si želimo tudi dobrega sodelovanja z ribiči, ki bodo ravno ob podpori prenovljenega sklada ESPR lahko stopili v prve vrste varuhov morskega okolja, s katerim so tako tesno povezani. **UK**

13// Projekt LIVEDRAVA predstavili kolegom iz avstrijskega WWF

V sredo, 22. januarja 2014, smo območje akcij projekta **LIVEDRAVA** predstavili kolegom z avstrijskega WWF (World Wide Fund for Nature oz. Svetovni sklad za naravo). Obiskala sta nas Arno Mohl in Tanja Nikowicz, ki imata veliko izkušenj z nižinskimi rečnimi ekosistemi. Posebej so ju zanimala renaturacije rečnih rokavov in druge akcije v strugi Drave. Zato smo si podrobneje ogledali rokav nasproti Dravinje, ki ga bomo odprli leta 2015. Voda je bila izrazito visoka in rokav je bil povsem pretočen, kar se sicer zgodi le poredkoma. Ob vrnitvi smo srečali kmeta, g. Meznariča, ki upravlja z velikimi kmetijskimi površinami v rečni loki. Z njim smo izmenjali poglede o naravnih procesih in kmetovanju tukaj nekoč in danes, kar je bilo izjemno zanimivo. Terenski

dan smo zaključili s pogovorom o novih priložnostih za renaturacije, ki so pomembne za ohranjanje biotske raznovrstnosti, za zagotavljanje večje varnosti pred poplavami in kvalitete podtalnice. **DD**

14// Obisk nadzornika projekta

V četrtek in petek, 6. in 7. februarja 2014, je potekal obisk nadzornika projekta **LIVEDRAVA**, prof. dr. Mitja Kaligariča, ki opravlja nadzorniško funkcijo za Evropsko komisijo pod pokroviteljstvom organizacije Astrale. Prvi dan smo podrobno poročali o delu in dosežkih na projektu v preteklem letu oz. od njegovega prejšnjega nadzorniškega obiska, ki je bil februarja lani. Poročanje je potekalo v prostorih DOPPS na Tržaški 2 v Ljubljani, navzoči pa so bili še predstavniki partnerjev in sofinancerja VGB – mag. Smiljan Juvan in Alenka Kovačič, VGP Drava – Agata Suhadolnik ter MKO – Julijana Lebez Lozej. Vsebinskemu poročilu je sledilo administrativno in finančno preverjanje. Naslednji dan je nadzornik opravil ogled projektnih lokacij in dosedanjih izvedb na terenu, kjer smo se osredotočili predvsem na lagune, saj smo tam na terenu doslej opravili največ aktivnosti. Za nami je naporno projektno leto predvsem z vidika vodenja projekta in akcij pridobivanja vseh soglasij in dovoljenj, kljub temu pa nam je uspelo uresničiti praktično vse zastavljene cilje, zato ocenju-

jemo, da s projektom dobro napredujemo, kar smo pokazali tudi ob nadzoru. **DD**

15// Kupili traktor in opravili prvo snemanje iz zraka

V okviru projekta **LIVEDRAVA** smo januarja 2014 kupili traktor s priključki. Gre za manjši traktor znamke New Holland TD4040F. Od priključkov smo kupili gozdarski vitel, enoosno prikolico in hidravlično nakladalko z vilicami in kesonom. Traktor nujno potrebujemo pri opravljanju številnih projektnih akcij, nepogrešljiv bo tudi pri oskrbovanju živine, ki jo nameravamo na območje Ormoških lagun izpustiti še v letošnjem letu.

V soboto in nedeljo, 11. in 12. januarja 2014, smo iz zraka opravili snemanje območja Naravnega rezervata Ormoške lagune v ustanavljanju. Snemanje je vključeno v akcijo E.6 – izdelava dokumentarnega filma in je predvideno dvakrat, in sicer pred izvedbo renaturacijskih del in po zaključku. Snemanje je opravilo podjetje AEROVIZIJA d.o.o., pilot in fotograf je bil Matevž Lenarčič. **DD**

16// Delavnica AdriaWet 2000 v Gorici v Italiji

DOPPS je partner v projektu AdriaWet 2000 – Adriatic Wetlands for Natura 2000 (www.adriawet2000.eu). V okviru tega projekta je 14. februarja 2014 v Gorici v Italiji potekala delavnica, ki jo je vodil dr. James Hardcastle z globalnega

18

19

programa za zavarovana območja pri IUCN – Ženeva, Švica. Vsebina delavnice je bila: (1) ekonomska in finančna bilanca zavarovanih območij, (2) finančni instrumenti za upravljanje zavarovanih območij, (3) samofinanciranje in (4) primeri dobre prakse oz. uspešni primeri. Ker je dr. James izkušen strokovnjak svetovnega profila in ker tudi v projektu **LIVEDRAVA** vzpostavljamo naravni rezervat in se ubadamo z njegovim financiranjem, smo se te delavnice udeležili tudi zaposleni na projektu LIFE+. Na odlični delavnici smo dobili kar nekaj novih idej, ki jih bomo s pridom uporabili posebej pri pripravi varstvenega načrta »After-LIFE«, pri akciji F.4. DD

17// Pašni načrt

Februarja je bil končan podroben pašni načrt (akcija A.4) za Naravni rezervat Ormoške lagune, dokument, v katerem so podrobno opisane vse zahteve, postopki in naloge proste reje vodnih bivolov, z namenom upravljanja življenjskih prostorov s pašo. V dokumentu so bili upoštevani tako zakonodajni, veterinarski in naravovarstveni vidiki kot počutje živali. Ta pašni načrt je teoretična podlaga za pripravo pašnih ograd in vse druge infrastrukture za izvedbo pašne kot tudi za nakup, transport, vzdrževanje in nego živine. Na osnovi tega načrta v mesecu marcu že začnemo s postavitvijo pašnih ograj, maja pa načrtujemo nakup in izpustitev pašne živine v

Naravnem rezervatu Ormoške lagune. Vodne bivole bomo pripeljali iz Nacionalnega parka Nežidersko jezero (<http://www.nationalpark-neusiedlersee-seewinkel.at/>). DD

18// Odstranili tri stare splave za navadno čigro

V Naravnem rezervatu Ormoške lagune smo 21. in 22. februarja 2014 v okviru pripravljanih del za začetek renaturacije (akcija C.2) iz drugega vodnega bazena odstranili tri stare splave za navadno čigro (*Sterna hirundo*), ki so bili dotrajani in zadnja leta niso bili več uporabni. Splave bo nadomestil nov prodnat otok, zgrajen v okviru tega projekta (19. februarja 2014 smo imeli javno odpiranje ponudb za izvedbo, sedaj poteka preverjanje ponudb in prijaviteljev). Akcija je bila fizično naporna in vremensko zahtevna (dež, mrzla voda), a nam je splave uspelo razstaviti in ostanke deponirati, pri čemer smo si pomagali s traktorjem in gozdarskim vitlom. Pri akciji so pomagali prostovoljke in prostovoljci Fakultete za naravoslovje in matematiko iz Maribora. Nekaj tehničnih podatkov in zgodovine splavov: priprava in namestitvev splavov je potekala med 30. marcem in 7. aprilom 2001, sodelovalo je 19 prostovoljcev, porabili smo 6,2 m³ hrastovega lesa (približno šest ton), 60 aluminijastih trakov, 39,9 m³ stiropora (12 blokov 125 x 380 x 70 cm), več m³ proda, dve toni tračnic za sidra. En splav brez proda

je tehtal 2,4 tone. Čigre so gnezdile na splavih med letoma 2001 in 2009, rečni galebi (*Chroicocephalus ridibundus*) pa med 2003 in 2008. Skupaj je na splavih v teh letih gnezdilo 455 parov čiger in 188 parov galebov, v povprečju 50 parov čiger in 30 parov galebov na leto. DD

19// Priprava gnezdišč za navadne čigre in rečne galebe

Gnezdišča za navadne čigre in rečne galebe smo letos pripravili v okviru akcije C.8 projekta **LIVEDRAVA**. Skupina zaposlenih in prostovoljcev je 14. marca 2014 uredila gnezdišča – s folijo in vrvicami, ki jih kasneje odstranimo, smo »rezervirali« mesto za navadne čigre na Novem otoku, pripravili Mali otok za gnezdenje in betonske podstavke. Na Novem otoku so 18. in 19. marca izvajalci podjetja Varnost iz Maribora nameščali sistem kamer za snemanje kolonije. Posnetke bomo uporabljali v raziskovalne namene, prav tako pa bo živa slika iz kolonije na voljo na naši spletni strani. Postavitve kamer in prenos slike se ravno tako financira iz programa LIFE. DD

20// Otvoritev razstave »Gregorjevo« na domačiji Rus

Društvo Skrinjica je na domačiji Rus v Šentvidu pri Lukovici pripravilo zanimivo razstavo z naslovom »Gregorjevo«, na kateri sta sodelovala tudi dva člana DOPPS. Otvoritev razstave, na kateri se je zbralo